

Befejezésül egy emléket idézek fel egyik soproni Bokor Nagy Táborunkról. Gyurka bácsi belém karolt és mondta: „Közel négyszáz ember van itt. Valami nagyon mélyet, valami nagyon komolyat kell itt mondani.” Most azt válaszolom: Drága Gyurka bácsi, néha az is kell, hogy szívéből szóljon az ember. Amen.

(Náczi, 2015 június 6)

GERLÓCZY FERENC

EMLÉKNAP...

Június 6-án, a Bokor Közösséget megalapító Bulányi György halálának ötödik évfordulóján a Dunaparti Piarista Kápolnában egész napos megemlékezést tartanak – őróla, az „alapító atyáról”, aki egyes Bokortagok szerint most bizonyára forog a sírjában: miért neki, a halottnak s nem az általa éppen hetven évvel ezelőtt, 1945-ben létrehozott Bokor Közösségnek szentelnek emléknapot?! Miért nem inkább azt a kérdést firtatják, merre tart az egyre heterogénebb összetételű kisközöségi mozgalom, amely már nemegyszer módosította önmeghatározását? S vajon tudnak-e követendő példát mutatni mások számára a Bulányi-tanítványok, akik itt, ezen a földön keresik Isten országát?

„A Bokornak nem kell vezető, mert Jézus a mi vezetőnk” – így tartotta Bulányi György, aki karizmatikus személyiségének minden tekintélyével haláláig megkérdőjelezhetetlen egyszemélyi vezetője volt közösségének. Halála után az elárvult tanítványok szerették volna, ha találnak valakit, aki a Bulányi által hagyott űrt be tudta volna tölteni.

Nevek is közszájon forogtak, köztük például a katonai szolgálatot 1979-ben megtagadó Merza Józsefé; az egykor jó papnak készült, mégis inkább jó papává lett, 16 gyermekes Király Ignácé vagy a katolikus egyházból 1996-ban eretnekként kiközösített teológus és bibliafordító Gromon Andrásé. De az egyszemélyi vezetés ötletét, amint felvetették, nyomban el is vetették.

„Most lépett életbe, amire nevelődtünk” – céloz Király Ignác arra, hogy a Bokor voltaképpen mindig idegenkedett az egyszemélyi vezetéstől, s ezt az idegenkedést korábban csak az alapító atya tekintélye tudta felülírni. Az ő halála óta azonban a közösségben szorongás tapasztalható azzal kapcsolatban, vajon nem esik-e szét a Bokor, ha nem fogja össze senki. Ez a szorongás még akkor is erős, ha közben mindenki tudja: a Bokor már csak azért sem eshet szét, mivel hetven, egymástól számtalan dologban különböző, mégis organikus kapcsolatban lévő kisközösségből áll, s a Bokort a legbiztosabban mindig is ezek – a bokrok – tartották egyben.

„Számomra Jézus az etalon – mondta Bulányi –, neki eszébe se jutott volna olyasmi, mint Péter apostolnak, hogy fogjon egy slaugot, és egyetlen nap alatt háromezer embert megkereszteljen Jeruzsálemben, hanem

beírta azzal, hogy 12 fiút elbolondított az apjától és az anyjától. Kisközösségben gondolkodott, tanítványaiával bokrot hozott létre.” Azt, hogy hány tagja van a közösségnek, nem tartják nyilván, ám ki lehet következtetni. Ha hetven kisközösség van egyenként 10-14 taggal, akkor hozzávetőleg 70-szer 12, vagyis 840 lehet a tagok száma, de ez csupán a mag, mely köré legalább két nagyobb kör vonható: a Bokor tagjaival személyi kapcsolatokat ápolók, de kisközösség-alapításig nem jutók párezres táborán át a szimpatizánsok több tízezres köréig.

A Bokorban felvevő és leadó kisközösséghez lehet tartozni. Ha valaki tanítvány egy felvevő közösségben, és érez magában elég energiát és elhivatottságot az apostolkodáshoz, vagyis kisközösségek szervezéséhez, akkor létrehoz egy leadó közösséget, ahol ő már tanító lesz. A gyakorlat szerint a bokrok csak kivételes esetekben számolnak többet 15 főnél. A katolikus egyházban a kisközösségek jelentősége a huszadik század közepén nőtt meg; először az ötvenes években Dél-Amerikában, később Észak-Amerikában és Európában. Annál is nagyobb lendülettel, mivel a népegyházi és tömegegyházi modellek csődöt mondtak. 1975-ben egyedül Braziliában vagy 40 ezer bázisközösség működött. De az egyik legelső fecske mindenképpen a Bokor volt.

Bulányi 1945-ben Debrecenben megismerkedett a horváth jezsuita Pater Kolakoviccsal, vagyis Sjepan Tomislav Pogaljennel, aki meggyőzte őt arról, hogy a kommunisták alatt az egyház csak kisközösségekben maradhat fenn. A 26 éves piarista pap nagy elánnal belevágott a szervezésbe. Mozgalmának tagjait szimplán bulányistáknak hívták, s csupán a hetvenes évektől kezdtek általánosan használni önmeghatározásra a kívülről rájuk aggatott címkét: hogy bokrok volnának ők, sohasem fák; kicsik, sohasem nagyok. Az elnevezés minde mellett a mózesi égő csipkebokorra is utalni kívánt, amely örökké ég, és soha nem hamvad el.

A kisközösségek szervezését a pártállam 1952-ben államellenes összeesküvésnek nyilvánította, és Bulányi Györgyöt a „demokratikus államrend megdöntésére irányuló tevékenység” vádjával életfogytig lani börtönbüntetésre ítélte. 1956-ban kis időre szabadon engedték, majd újra börtönbe vetették, ahonnan végül 1960-ban, amnesztiával szabadult. A hetvenes évek derekától, a Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet után a kisközösségek szervezését a hatalomnak már el kellett tűrnie, ezért a Bokort más úton próbálták ellehetetleníteni.

1982-ben történt Bulányi második elítélése, amikor a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elítélte őt a magyarországi templomokban való nyilvános misézéstől, vagyis olyan szankcióval büntette, amelyet – szemben például a kiközösítéssel vagy a felfüggesztéssel – a katolikus kánonjog nem ismert, amiért is Bulányi meg volt róla győződve, hogy a kommunista államhatalommal mindenben kollaboráló egyház csupán végrehajtotta azt a büntetést, amelyről valójában az állam dön-

tött. (Rehabilitálására 1997-ben a Vatikán kezdeményezésére került sor: a Hittani Kongregáció, bár tanításait tévesnek, veszélyesnek és félrevezetőnek ítélte, bennük eretnekséget nem talált. Ennek ellenére Bulányi 13 évvel később bekövetkezett haláláig persona non grata maradt a katolikus egyház fősodra számára.)

A szélesebb közvélemény akkor ismerte meg Bulányi és a Bokor nevét, amikor 1979-ben Merza József 47 éves matematikust, négygyermekes családapát 19 napos tartalékos továbbképzésre behívták katonának, ám ő megtagadta a katonai szolgálatot. Őt követve 1989-ig, az alternatív sorkatonai szolgálat bevezetéséig még 24 Bokor-tag tagadta meg a katonáskodást. Legtöbbjüket hároméves fogházbüntetésre ítélték. 1979 és 1989 között Magyarországon összesen 758 ember tagadta meg a sorkatonai szolgálatot, közülük 700 Jehovista volt – mégis a bulányisták váltak botránykővé. Vajon miért? Mert a Bokor rendszeresen nyilatkozott a szamizdat Beszélőnek, a Szabad Európa Rádióknak, a külföldi sajtónak – vagyis használta a médiát.

A rendszerváltás óta a Bokor élete nem lett könnyebb. Igaz, bevezették az alternatív katonai szolgálatot, a szamizdatos megjelenések után folyóiratok alakultak (Érted Vagyok, Koinónia), beindult a könyvkiadás stb., de a magyar gazdaság válsága, a társadalom súlyos megosztottsága és erkölcsi romlása a Bokor tagjait azóta is frusztrálja. A tagság nem nő, Magyarországon a népesség sem (kivéve a Bokor családait, ahol az átlagos gyerekszám 3,6). Szellemi orientációjukat tekintve a közösség tagjai egykor túlnyomórészt katolikusok voltak, nem véletlenül definiálták közösségüket „katolikus bázisközösségi mozgalomként”.

Ma „katolikus” helyett inkább „katolikus gyökérűt” mondanak, s általában „jézusi tájékozódású erkölcsi megújulási mozgalomként” határozzák meg magukat, amelyhez mindenféle politikai, vallási és egyéb elkötelezettségű emberek tartozhatnak. Király Ignác szerint ma négy meghatározó irányzat van a közösségben: az „ortodox bokristák”, az „ezoterikusok hívei”, a „buddhista lelkesítők”, valamint az „átlagtesók”. Igaz, ebben nincs semmi rendkívüli, a Bokor felekezeti szempontból mindig is megengedte a legnagyobb sokszínűséget, a buddhizmustól az ateizmusig.

Tagjait mindig önálló gondolkodásra és autonóm cselekvésre nevelte, és sosem tiltotta, hogy a tagok akármely, sőt akárhány felekezethez tartozzanak – ezért sem válhatott például a Bokor az évek során önálló felekezetté. Az öt éve halott Bulányi szerint: „Ötezer tévedhetetlen hitvallás van a világon, s az egyikhez tartozni kell. A Bokor számára a lényeg a jézusi üzenet. Az pedig bármelyik hitvallás mellett elszabotálható – vagy megvalósítható. Kicsinek kell lenni, szelídnek kell lenni, szolgálni kell a másikat, osztozni kell.”

Ez azt is jelenti, hogy a Bokor kereszténysége is csak abban az esetben biztos, ha e szón nem Krisztushitet, hanem Jézus-követést értünk. Ezért nevezte el a Bulányi atya és a Bokor közösség című 1996-os német

nyelvű disszertációjában Máté-Tóth András teológus – a görög akolouthin (követni) szóból – „akoloutológiának” a Bokor teológiáját.

A Jézus-követés – ez derül ki a KIO-ból, az alapító atya Keressétek Isten Országát! című fő művéből is – mindössze három dolgot jelent: adni kell, szolgálni kell, és el kell vetni minden erőszakot. Ezenkívül elég, ha betartjuk az erkölcsi alapszabályt: „Amit szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük.” Bulányi szerint ezt korszerűbben úgy lehet mondani: „Akarjatok kivétel nélkül minden embert odaültetni az élet asztalához.”

KIRÁLY IGNÁCZ

EMLÉKNAP

ELMÉLKEDÉSNEK ÁLCÁZOTT KÖSZÖNET

Visszatekintek. Érdekes mozgalom vagyunk. Sajátosan működő testvérbaráti körök alkotják Bokrunkat. Itt van Gyurka bácsira emlékező ünnepünk: valakik öszszedugják fejüket és sok hónappal ezelőtt elhatározzák, hogy kellene valamit rendezni az 5. évfordulóra. Tudják, hogy a Bokorban egyik szokott jelenség, ha valakinek ragyogó ötlete van, azt rendre fel is kérjük annak kivitelezésére. Tudták ezt az összehajló emberek és megspórolták egy véleményezési és felkérési kört: maguk rendeződtek kivitelező munkacsoporttá, szervező bizottsággá. Amint gondolták, úgy is tettek: elkezdtek tervezni, megvitatni, felelős gazdákat találni a feladathoz. Bokros és nem bokros arcok vonulhattak szemek előtt, hogy ki mit szólna, ha ez és így lenne.

Hogyan jelenjék meg Gyurka bácsi radikalizmusa és ugyanakkor tagadhatatlanul meglévő, Egyházat megújítani akaró elkötelezettsége? Hogyan szóljon mindezekről életműve a Bokor, mely a legsajátosabb eltéréseket mutatja nézetben, módszertanban, kivitelezésben? Nem lehetséges, hogy úgy működjön az ember, hogy mindenkinek vágyai, elvárásai szerint járjon el. Egyéniségek vagyunk, annak minden áldásával és visel-nivalójával. Szervezőbizottságunk a maga belső dialógusának eredményeként rakosgatta az emlékünnap tégláit. Esetenként megkísérelt tágabb körű véleményezések megmutatták, hogy bizony parttalan és már-már alig kezelhető vélemény áradat tette toporgóssá a szervezés hősies munkálkodását. Tudjuk mi, hogy bizony a toporgásban is lehet sántulni. Amint a meggondolatlan rohangálásban is. Nem kevés határozottság és bölcsesség kell ahhoz, hogy a lesántulás veszélyei helyett gyümölcsöző szervezői döntések és előbbre lépések szülessenek. Csoda történt. Vajúdtak a hegyek és hegy született. Nem egerke.

Hetven éve is született valami. Négy-öt magyar és egy horvát jezsuita összehajolt. Csoportjuk meghatározó személyisége a mi Gyurka bácsink. Indult egy